

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Покатаєвої Ольги Вікторівни
 на дисертаційну роботу **Аракелової Інни Олександрівни**
 на тему: «Удосконалення механізму регулювання розвитку сфери
послуг», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата
 економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління
 національним господарством

**Актуальність теми, її зв'язок з державними науковими програмами
 досліджень**

Розвиток сфери послуг є необхідною умовою успішного розвитку економіки держави в цілому. За даними МВФ, усі види послуг складають на початку ХХІ ст. близько 70 % вартості всього результату світового виробництва, а міжнародна торгівля послугами є сектором світового господарства, який зростає найдинамічніше. У зв'язку з цим, фактори економічного зростання від розвитку важкої промисловості — металургії, хімії, машинобудування, енергетичного сектора, переходять у сферу послуг. Тим часом, усі розвинуті й низка країн, що розвиваються, протягом останніх десятиліть переорієнтували структуру економіки від виробництва товарів на виробництво послуг. Саме послуги є джерелом довгострокового економічного зростання країн, що розвиваються, причому важливішим, ніж промисловість. Сфера послуг є тим динамічним сектором економіки, де попит постійно зростає, створюючи потенціал для довгострокового розширення виробництва. Досвід економічно розвинених країн показує для України приклад того, що реалізація потенціалу сфери послуг у системі економічних відносин дозволить досягти значних економічних результатів. Дослідження проблем функціонування, вивчення структури, факторів та особливостей розвитку сфери послуг в Україні, удосконалення стратегічних напрямів і механізму регулювання розвитку сфери послуг в Україні є важливим науковим завданням, що зумовлює актуальність теми дисертації.

Дисертація виконана в рамках наукових досліджень, передбачених планом науково-дослідної роботи кафедри маркетингу Донецького державного університету управління Міністерства освіти і науки України, зокрема, за

Вхід. №	05-106
05	03 2015
ДЛМА	

темою: «Системний розвиток, тенденції і закономірності маркетингового управління соціально-економічними системами» (номер державної реєстрації 0107U004221, 2009–2014 рр.), що також підтверджує її актуальність для науки і практики.

Ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Зміст дисертаційної роботи свідчить про глибоке теоретичне опрацювання автором досліджуваної проблеми, що підтверджує і перелік використаної наукової літератури (як вітчизняної, так і іноземної). Концептуальні положення роботи ґрунтуються на економічних теоріях мотивації, поведінки споживача, концепції маркетингу послуг, теорії державного управління. Одержані здобувачем нові наукові результати відзначаються логічною послідовністю та належним рівнем обґрунтованості завдяки використанню комплексу наукових методів: аналізу і синтезу, ретроспективного і статистичного аналізу, графічного SWOT-аналізу; економіко-математичного моделювання сценарного моделювання; структурного моделювання; логічного узагальнення.

Підтвердженням достатньої достовірності та адекватності результатів дисертаційного дослідження Аракелової І.О. є те, що інформаційна база роботи охоплює законодавчі акти Верховної Ради, Укази Президента, Постанови Кабінету міністрів України, статистична та звітна інформація міністерств та відомств України законодавчі акти Верховної Ради, Укази Президента, Постанови Кабінету міністрів України, статистична та звітна інформація міністерств та відомств України. Зроблені автором висновки є логічно обґрунтованим підсумком виконаної роботи та відображають основні положення дисертації. Сформульовані пропозиції є конкретними, стосуються важливих напрямів удосконалення механізму регулювання розвитку сфери послуг в Україні в умовах формування системи стратегічних орієнтирів розвитку національної економіки, відзначаються науковою новизною та свідчать про вагомий внесок автора в розвиток теорії і практики управління макроекономічними процесами.

Теоретичні та методологічні положення дисертації ілюструються фактичним матеріалом, якому властивий прикладний характер. Апробація нових наукових результатів дисертації проводилась на декількох міжнародних та вітчизняних науково-практичних заходах. Обґрунтовані й достовірні положення дисертаційного дослідження знайшли впровадження в діяльності економічних підрозділів органів управління на рівні міста і області.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи.

До найбільш вагомих науково обґрунтованих результатів дисертаційної роботи, що характеризуються науковою новизною, належать наступні.

В роботі на основі статистичного аналізу удосконалено напрями розвитку сфери послуг в Україні, які отримані за результатами проведеного SWOT-аналізу сфери послуг України (с. 209) і представлені у вигляді маркетингових стратегій (SO – максимізація можливостей і сильних сторін, WO – зменшення слабкостей за рахунок можливостей, ST – розвиток сильних сторін для зменшення загроз, WT – мінімізація слабкостей і загроз) з визначенням змісту кожної (с. 82-83).

У методичній частині роботи удосконалено методичні засади визначення чинників розвитку сфери послуг в Україні, які на відміну від існуючих, ґрунтуються на маркетинговому підході, зокрема: урахування суб'єктивних і об'єктивних факторів формування потреб; виявлення рівня задоволеності потреб за окремими видами послуг на основі життєвих циклів виникнення і задоволення потреби і ефекту інтерференції розвитку послуг (с. 83-100, 216), а також науково-методичні положення державного регулювання розвитку сфери послуг в Україні на основі визначення стратегічних орієнтирів довгострокового розвитку галузі, до яких віднесено: підвищення інноваційної спрямованості розвитку; техніко-технологічне оновлення галузі; інформаційне й організаційне забезпечення; структурно-інституціональний розвиток; підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу галузі; удосконалення нормативно-правового забезпечення розвитку (с. 139-157).

Автором удосконалений механізм регулювання розвитку сфери послуг в Україні, який передбачає маркетингове цілепокладання розвитку сфери послуг,

визначення засобів реалізації напрямів розвитку, закладених у SO-, WO-, ST-, WT-стратегіях, у розрізі окремих видів послуг, застосування програмно-цільового підходу (с. 175-177), а також удосконалення інструментарію окремих механізмів регулювання сфери послуг (с. 178).

Крім того, в роботі набула подальшого розвитку систематизація факторів впливу на розвиток сфери послуг, до яких автором віднесені: науково-технічний прогрес, гармонізація інтересів виробників і споживачів товарів і послуг, а також загально-економічні, соціально-демографічні, політико-правові, інституціональні, соціально-культурні і природні фактори (с. 23-25).

У науково-методичному аспекті автором розвинуті: теоретичні засади державного регулювання сфери послуг в Україні на основі визначення структури загального механізму регулювання, до складу якого віднесені бюджетно-фінансовий, економічний, організаційно-правовий і інституціональний механізми з виділенням специфічних форм і методів прямого і непрямого регулювання (с. 41-45, 64); методичний підхід до прогнозування розвитку сфери послуг в Україні, який, на відміну від існуючих, передбачає урахування систематизації факторів впливу на розвиток сфери послуг і використання побудованих в роботі економетричних моделей розвитку сфери послуг для прогнозування за інерційним, помірним і інноваційним сценаріями розвитку (с. 115, 128-133).

Науково-практична значимість результатів дослідження.

Практична цінність роботи полягає в тому, що наукові результати дослідження дали змогу розробити конкретні практичні пропозиції та методичні рекомендації, які дозволяють формувати програми розвитку сфери послуг на державному, галузевому і місцевому рівні управління, визначати і реалізовувати пріоритетні напрями розвитку окремих видів послуг, прогнозувати стан сфери послуг і тенденції його розвитку. Надані рекомендації використані в практичній діяльності: Департаменту економічного розвитку Сєвєродонецької міської ради (довідка від 02.10.2013 № 04-10/148); Димитровської міської ради (довідка від 25.09.2013 № 221); Департаменту

економічного розвитку Дніпропетровської обласної державної адміністрації (довідка від 16.10.2013 № 02-10/356).

Теоретичні і практичні положення, сформульовані в дисертації, використано в Донецькому державному університеті управління Міністерства освіти і науки України при викладанні дисциплін «Маркетинг послуг» і «Менеджмент у невиробничій сфері» (довідка від 28.10.2013 № 05-13/68).

Повнота викладу в публікаціях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Згідно з вимогами, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, здобувачем опубліковано 7 статей у провідних наукових журналах і збірниках наукових праць, котрі включені до переліку фахових видань, а також 3 публікації у зарубіжних виданнях економічної спрямованості. Результати, представлені у публікаціях, повною мірою репрезентують основні положення дисертації та роблять їх доступними для ознайомлення наукової громадськості. За результатами виступів на конференціях за матеріалами дисертації надруковано 5 наукових праць.

Вивчення дисертаційної роботи та автореферату свідчать про відповідність змісту автореферату основним її положенням. В авторефераті в повній мірі розкрито всі основні наукові результати, які отримано в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації.

Дискусійні положення і зауваження до змісту дисертації.

В дисертації містяться положення, які носять дискусійний характер, або викликають певні зауваження і побажання.

1. В дисертації отримано значний науковий здобуток на основі удосконалення або розвитку як теоретичних, так і методичних положень і підходів до вирішення означеної проблеми. Було б доцільно систематизувати і унаочнити цей здобуток у вигляді концептуальних засад удосконалення механізму регулювання розвитку сфери послуг, які б відображали саме авторський підхід.

2. В дисертації фактично відсутній аналіз зарубіжного досвіду регулювання розвитку сфери послуг, за виключенням простої згадки про

існування неамериканської і рейнської моделей (с. 28) і розбудову державно-приватного партнерства у сфері послуг окремими країнами світу (с. 61), що звужує можливості вивчення і використання позитивного досвіду регулювання сфери послуг високорозвиненими країнами світу.

3. За результатами SWOT-аналізу автор представляє чотири можливі стратегії розвитку, які пропонує вважати напрямками розвитку сфери послуг України (с. 82-83 дисертації, с. 9 автореферату). Однак залишилося незрозумілим, чи можуть ці напрями реалізовуватися одночасно, чи вони є альтернативними. У такому випадку, якому з них автор надає перевагу, виходячи з поточного стану галузі.

4. У п. 2.2 «Удосконалення методичних засад визначення чинників розвитку сфери послуг в Україні» (с. 83-100) автор ототожнює поняття «чинники» і «фактори». Параграф переобтяжений рисунками, які не несуть змістового навантаження (рис. 2.9, 2.10 на с. 87, рис. 2.13 на с. 91, рис. 2.14 на с. 92). Рисунок 2.8 на с. 87 у тому вигляді, в якому він поданий, не дає чіткого розуміння життєвого циклу задоволення потреби, який ґрунтовніше описаний у тексті параграфу.

5. Автором запропоновано і розкрито поняття «інтерферентний розвиток послуг» (с. 98-100 дисертації), однак залишилося незрозумілим, яким чином ефект інтерферентного розвитку враховується при удосконаленні механізму регулювання розвитку сфери послуг.

6. Не можна цілком погодитися з пропозиціями автора щодо реалізації програми розвитку пріоритетних і підтримки депресивних напрямів сфери послуг (с. 171 дисертації). Застосування таких заходів можливе тільки до соціально значимих і адміністративних послуг. В іншому випадку це може призвести до порушення конкурентного середовища у сфері послуг. До того ж не зрозуміло, що автор має на увазі під «депресивними напрямками сфери послуг».

7. В удосконаленому механізмі регулювання розвитку сфери послуг (с. 177, 178) залишилися недостатньо розкритими засоби стимулювання

62
інституціонального розвитку ринку і галузей сфери послуг, які передбачає інституціональний механізм.

Висловлені зауваження та побажання не применшують в цілому високий науково-теоретичний та прикладний рівень дисертаційної роботи і не знижують її позитивної оцінки.

Відповідність дисертації Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника

Дисертаційна робота Аракелової Інни Олександрівни на тему: «Удосконалення механізму регулювання сфери послуг» є самостійним, завершеним, цілісним, логічним за структурою науковим дослідженням.

Поставлену в роботі мету досягнуто, завдання — розв’язані та висвітлені у заключних висновках методичного та прикладного характеру. Нові наукові положення, висновки та рекомендації, одержані в ході дисертаційного дослідження та винесені до захисту, в сукупності вирішують важливу проблему поглиблення теоретичних засад і обґрунтування науково-методичних підходів до удосконалення механізму регулювання розвитку сфери послуг в Україні на основі використання методології та інструментарію маркетингу у галузі. Зміст автореферату та основних положень дисертації ідентичні. Дисертація відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством і вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор – Аракелова Інна Олександрівна - заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Перший проректор

Класичного приватного університету

доктор економічних наук, професор

О.В. Покатаєва

Підпис О.В. Покатаєва засвідчую
Начальник відділу управління персоналом
Класичного приватного університету
" " 20__ р.
Підпис

Випуск оприлюднено 05 березня 2015р.
Вірний екземпляр СВР Д 12.105.02

T. B. Verina